

Nr 334.

Av herr **Velander**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker.*

Sedan 1944 års riksdag avslagit ett förslag i propositionen nr 241 om en överflyttning av restaurantbolagens verksamhet och kontrollstyrelsens uppsiktsmyndighet däröver till ett enda aktiebolag med starkt statligt inflytande och med hela riket såsom verksamhetsområde, har Kungl. Maj:t nu på finansministerns föredragning framlagt en proposition nr 199 om en sådan ändring av berörda verksamhet, att densamma överflyttas på en från kontrollstyrelsen fristående aktiebolagsorganisation, bestående av centralbolag med dotterbolag.

Det är svårt att förstå den iver, som lägges i dagen för att omedelbart genomföra en centralisering med ökat statsinflytande på förevarande område. Såsom det framhölls vid 1944 års riksdag ha restaurantbolagen hittills verkat endast en relativt kort tid — cirka 7 år — med nuvarande organisationsformer, varför man vid en sådan genomgripande förändring som den nu föreslagna knappast torde ha tillräckliga erfarenheter att bygga på. Härtill kommer, att 1943 års riksdag begärt en allsidig och förutsättningslös utredning angående nykterhetslagstiftningens framtida innehåll och utformning, vilken utredning uppenbarligen måste komma att få taga ställning bland annat till restaurantbolagens verksamhet, samt att denna utredning tillsatts av finansministern och redan, under namnet 1944 års nykterhetskommitté, är i verksamhet. Det kan icke anses lämpligt att denna utrednings resultat föregripes genom åtgärder, vilka äro av mycket stor betydelse just för nykterhetslagstiftningens framtida innehåll och utformning.

Det är av intresse, att de sakkunniga, vilka senast haft frågan om restaurantbolagens omorganisation under utredning, funnit, att i valet mellan alternativen dels ett riksbolag och dels ett centralbolag med dotterbolag »fördelarna och nackdelarna med dessa alternativ väga så jämnt att inom de sakkunniga förelegat en synnerlig tvekan inför valet mellan dem». Skillnaden torde inte heller vara stor. I båda fallen kommer man fram till ett system med synnerligen starkt centraliserad förvaltning och med kraftigt statligt inflytande på bekostnad av en självständig lokal förvaltning. De farhågor som kommo till uttryck vid 1944 års riksdag äro således lika berättigade i anledning av det nu föreliggande förslaget.

Huvudmotivet för den föreslagna omorganisationen har angivits vara kontrollstyrelsens nuvarande dubbelställning såsom både direktivgivande och kontrollerande organ i förhållande till restaurantbolagen. De olägenheter som skulle vara förenade härmed ha i olika sammanhang starkt understrukits av finansministern. I realiteten har vid den senaste utredningen icke gjorts något försök att bedöma riktigheten av detta argument, utan man har begränsat sin uppgift till att finna utvägar för att undanröja de sålunda föregivna olägenheterna. Ett sådant sätt att angripa problemet förefaller så mycket mera egendomligt som någon enighet alls icke föreligger om att sådana olägenheter äro förenade med nuvarande system att en omedelbar reform är påkallad, innan man äger kännedom om den framtida utformningen av vår nykterhetslagstiftning, som, enligt vad ovan anförts, ligger i stöpsleven. Åtskilliga sakkunniga remissinstanser ha därtill givit uttryck åt uppfattningen att kontrollstyrelsens påtalade dubbelställning icke ger anledning till några avsevärda förändringar i organisationen. Den lösningen av frågan kan emellertid ifrågasättas, att kontrollstyrelsens direktivgivande befogenheter bringas att upphöra och att restaurantbolagen med sin erfarenhet och större sakkunskap rörande restaurantrörelsen ute i landet lämnades större frihet i sin verksamhet och endast behövde underkasta sig den eftergranskning, som kan finnas påkallad från kontrollstyrelsens sida. För övrigt hade man bort allvarigare överväga statens sakrevisions förslag om flera helt fristående aktiebolag. De eventuella nackdelar, som kunde vara förenade med ett sådant system, skulle väsentligen kunna reduceras genom de samarbetsdelegationer, vilka förutsatts för åstadkommande av samarbete mellan de olika restaurantbolagen.

Det föreliggande förslaget löser emellertid inte frågan om kontrollstyrelsens dubbelställning. Det innebär i stort sett endast, att densamma, med de olägenheter som anses förenade därmed, i viss utsträckning överflyttas till centralbolaget, vilket i realiteten skall äga både direktivgivande och kontrollerande befogenheter. De kompetenskonflikter, som med de oklara gränserna för de formella befogenheterna säkerligen skulle uppkomma mellan centralbolaget och dotterbolagen, skola enligt förslaget lösas av den ena parten — centralbolaget — en anordning, som icke blott ter sig främmande för eljest gällande regler för avgörande av tvist mellan skilda parter, utan även accentuerar den synnerligen starka tendens till centralisering av restaurantrörelsen, som genomgår förslaget. I praktiken skulle det sannolikt bli så, att dotterbolagen i varje fråga av någon som helst betydelse bli nödsakade att hos centralbolaget utverka förhandsbesked om dess inställning, varigenom tidsutdräkt och onödig omgång komma att försvåra dotterbolagens förvaltning. Hela denna förvaltningsapparat skulle bli tungrodd och säkerligen ge ytterligare näring åt de byråkratiska tendenser, som i så hög grad präglade redan den nuvarande förvaltningen på området. Genom restaurantbolagens beroende ställning i förhållande till centralbolaget

skulle den nödvändiga initiativkraften hos de förra hämmas, och deras befogenheter i betydelsefulla frågor skulle säkerligen komma att bli av endast rådgivande art. Man har under utredningen visserligen understrukt betydelsen av att det lokala inflytandet beredes nödigt utrymme, men i själva verket innebär förslaget någonting helt annat. För de lokala bolagen skulle efter en omorganisation enligt propositionen uppstå osäkerhet i driften och oklarhet i ansvaret för ledningen, och hela systemet skulle komma att präglas av en likriktning, som med hänsyn till inom landets olika delar rådande vanor och levnadsförhållanden måste skapa olust bland befolkningen. Det kan för övrigt ifrågasättas, om det i längden kan stå i överensstämmelse med en god demokratisk utveckling i vårt land, att man på område efter område av den offentliga förvaltningen skapar sådana organisationsformer, som förminska det omedelbara lokala inflytandet och alltmera koncentrera makten och avgörandet till statliga organ i Stockholm.

Då således vägande skäl kunna anföras mot det nu föreliggande förslaget om omorganisation av restaurantbolagen samt frågan härom torde böra anstå i avvaktan på den pågående förutsättningslösa utredningen rörande nykterhetslagstiftningens framtida innehåll och utformning hemställas,

att riksdagen måtte avslå propositionen nr 199 med förslag till förordning om ändring i förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker.

Stockholm den 21 mars 1945.

Gustaf Velandér.